

Robert Pynsent, *Czech Prose and Verse*. The Athlone Press, University of London (London East European Series) 1979, stran CXXXIII + 121.

Pro potřeby posluchačů slavistiky na Londýnské univerzitě uspořádal Robert Pynsent antologii české literatury od obrození do konce 30. let 20. století. Byla vydána v řadě Reading in Literature, kde předtím už vyšly obdobné výběry z literatury polské, rumunské, bulharské, maďarské a srbochorvatské. Pouhé 104 strany textu ukázek nemohou dokonale zpřístupnit v individuální ani směřově rozlišenosti proces probíhající po více než půldruha století. Mimo dosah a možnosti této čítanky zůstává mnohostrannost autorské osobnosti i její vývoj. Jen výjimečně je jeden autor zastoupen dvěma ukázkami (Mácha, Neruda, Vrchlický, Machar, Hlaváček, Dyk, K. Čapek, Nezval, Seifert). Některé ukázky jsou vysloveně miniaturní. Tím vším se zvyšují nároky na uživatele výboru, ať učitele či žáka, mají-li být tyto zlomky včleněny do náležitých kontextů. Pořadatel splnil svůj nesnadný úkol s důvtipem a osobitostí, samou volbou textů zřetelně uplatnil svůj vyhraněný názor. Explicitně ho rozvedl – opět v nezbytné zkratce – v stodvacetistránkovém anglicky psaném úvodu, který podává souhrnný pohled na českou literaturu od roku 1774 do 1939. Podstatnou zvláštnost české literatury spatřuje Pynsent v tom, že patří národu bez přestání vystavovanému vnější hrozbě. Proto počínajíc Alexandreidou a nejstaršími legendami je to literatura angažovaná a umělecký zřetel se chytě nechtě přesouvá až na druhé místo. Prvotní poslání spisovatele bylo národní a politické, býval učitelem a vůdcem, probouzel a uchovával národní vědomí. Kriticky Pynsent sleduje, jak daleko až proniká moderní českou literaturou obrozenectví, jak hluboce vrostlo do literárního i národního organismu. Spolehlivě informující a velmi přehledně uspořádaná stat upoutá českého čtenáře tím, jak se nedává spoutat vžitými tradicemi, nezatěžuje se oblibenými pověrami a nacionálním sentimentem. Tato nezávislost stanovisek a nekompromisnost soudu si zaslouží pozornosti neméně kritické.

Nepřekvapí, že Tyl je ceněn víc jako organizátor vlasteneckého života než jako tvůrčí spisovatel, že Arbes je označen za průměrného prozaika a špatného stylistu přečeňovaného pro společenské intence své tvorby, že jeho romány jsou řazeny mezi triviální literaturu a že Staškovo vyprávění O ševci Matoušovi a jeho přátelích se anglickému pozorovateli jeví přímo stylovým i obsahovým anachronismem. Nebo že Raisův Západ dostává přednost před Zapadlými vlastenci, jejichž popularita je vysvětlována novoobrozeneckými emocemi; že jako trest novoobrozenectví je charakterizován Jirásek. Víc zaujme kladné hodnocení Jiráska-dramatika nebo fakt, že Baarovi je přiznána větší míra originality než Svobodové. V domácím českém prostředí však kdekoho zarazí, že z celého díla Karla Čapka zůstává údajně nejtrvalejší hodnotou esejistický soubor Marsyas a překlady francouzské poezie. Rozpornost a vnitřní napětí Čapkovy tvorby Pynsent pomijí, stejně tak zjednodušil charakteristiku Nezvalovu a Holanovu a nevybylo mu místo na důležitá vývojová období Seifertova a Horova. Naproti tomu připomíná texty, o kterých domácí čtenář a divák dávno už ani neví: tak je tomu s dramatem Irlacherové Jaroslava Marii. I těmito „úchylkami“ může být ovšem pro nás Pynsent podnětný. Provokativní tón některých strohých úsudků – Šalda je v kontuře načrtnut jako dogmatický demagog bez smyslu pro humor a grotesko – jest přičíst nejen idiosynkrazím a kritickému temperamentu pisatele, ale i vynucené lapidárnosti vyjádření.

Český text ukázek je vtištěn takřka bezchybně, připojeny jsou poznámky, které napomáhají čtbě po jazykové i věcné stránce a upozorňují na některé kvality stylové.

Milan Suchomel

Josef Macůrek, *Z minulosti východní Moravy v 18. – 19. století (Daniel Sloboda jako buditel na východní Moravě a průkopník novodobé česko-slovenské i širší mezinárodní vzájemnosti a spolupráce)*. Brno 1980 (Vlastivědná knihovna moravská, svazek 34), 167 stran, 22 obrazových příloh.

Monografie Josefa Macůrka *Z minulosti východní Moravy v 18. a 19. století*, Brno 1980, nese podtitul Daniel Sloboda jako buditel na východní Moravě a průkopník